

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 12.10.2010
COM(2010) 569 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

PROGRESS KIOTO MĒRĶU SASNIEGŠANĀ

(paziņojuma sagatavošanu paredz 5. pants Eiropas Parlamenta un Padomes
Lēmumā 280/2004/EK par monitoringa mehānismu attiecībā uz siltumnīcas efektu izraisošo
gāzu emisiju un par Kioto protokola īstenošanu Kopienā)

SEC(2010) 1204

SATURS

1.	KOPSAVILKUMS	3
2.	FAKTISKĀS SEKMES NO 1990. LĪDZ 2008. GADAM	5
2.1.	SEG emisiju tendences.....	5
2.2.	SEG intensitāte un emisijas uz vienu iedzīvotāju 2008. gadā.....	6
2.3.	SEG emisijas 2008. gadā, salīdzinot ar 2007. gadu	7
2.4.	Emisiju tendences galvenajās nozarēs	8
3.	PAREDZAMĀS SEKMES KIOTO MĒRĶA SASNIEGŠANĀ	10
3.1.	SEG emisiju prognozes	10
3.1.1.	ES-15.....	10
3.1.2.	ES-12.....	10
3.1.3.	ES-27.....	10
3.2.	ES Klimata pārmaiņu politikas īstenošana.....	12
3.3.	ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (ES ETS) īstenošana	13
3.3.1.	Otrais tirdzniecības periods (2008. līdz 2012. gads).....	13
3.3.2.	KĪ un TAM izmantojums	14
3.4.	Valstu plāni par Kioto mehānismu izmantošanu	14
3.5.	Oglekļa piesaistītājsistēmu plānotā izmantošana	14
4.	NOTEIKTĀ 2020. GADA MĒRĶA SASNIEGŠANA.....	15
4.1.	ES SEG emisiju samazināšanas mērķis līdz 2020. gadam.....	15
4.2.	Rīcībpolitika, kas sekmē mērķu sasniegšanu	15
4.3.	Prognozētais laiks līdz mērķa sasniegšanai.....	15
5.	SITUĀCIJA ES KANDIDĀTVALSTĪS	16

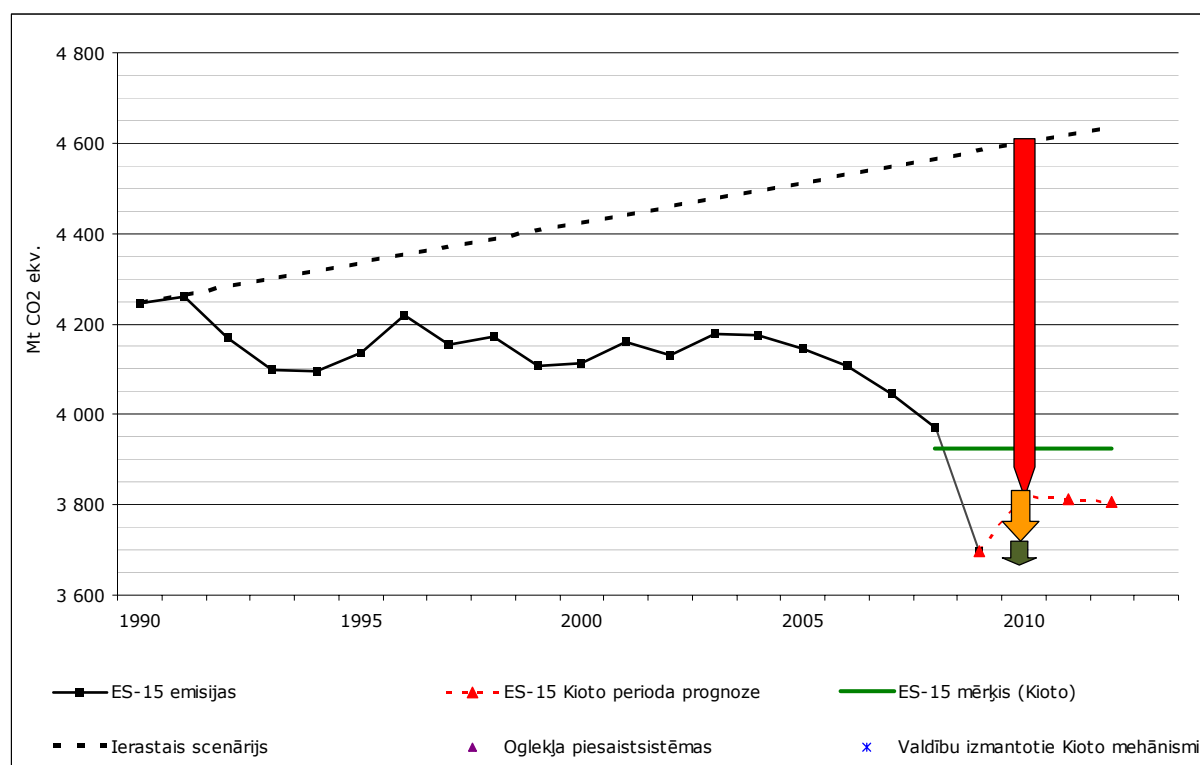
1. KOPSAVILKUMS

Sekmīga virzība uz Kioto mērķi, 2008.-2012.

Saskaņā ar Kioto protokolu ES-15 dalībvalstis ir apņēmušās līdz 2008.-2012. gadam par 8% salīdzinājumā ar bāzes gada rādītājiem samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas¹. Pamatojoties uz jaunākajiem pieejamajiem inventarizācijas datiem par 2008. gadu², kopējās SEG emisijas ES-15 piekto gadu pēc kārtas bija samazinājušās un bija par 6,9% zemākas nekā bāzes gadā, aprēķinos neietverot zemes izmantojumu, zemes izmantojuma maiņu un mežsaimniecību (LULUCF). Kaut gan ekonomika kopš 1990. gada piedzīvoja būtisku pieaugumu, ES-15 IKP palielinoties par gandrīz 45%, SEG emisijas ES-15 valstīs ir samazinājušās.

Salīdzinot ar 2007. gadu, SEG emisijas 2008. gadā ES-15 valstīs samazinājās par 1,9%, bet ES-15 IKP pieaugums sasniedza 0,6%. **Kā redzams 1. attēlā, prognozes³ liecina, ka ES-15 valstis sasniegs Kioto mērķi.** Šībrīža prognozes, atainojot ekonomisko lejupslīdi, norāda, ka mērķis, ļoti iespējams, tiks izpildīts ar uzviju.

1. attēls. Faktiskās un prognozētās ES-15 valstu emisijas

Piezīme: bultiņas attēlo 2008.-2012. gada vidējos rādītājus, tādēļ tās precīzi neatbilst 2010. gadā prognozēto emisiju vērtībām. 2009. gada emisijas ir Eiropas Vides aģentūras provizoriskas aplēses.

Avots: Eiropas Komisija

Saskaņā ar nesenām SEG prognozēm tendences liecina, ka sešas dalībvalstis (Somija, Francija, Vācija, Grieķija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) sasniegs savus SEG samazināšanas mērķus. Ņemot vērā, ka plānots izmantot arī Kioto elastīgos mehānismus, ES ETS jauniem dalībniekiem paredzētās rezerves neizmantojotās kvotas un oglekļa piesaistītājsistēmas, tikai divām dalībvalstīm (Austrijai un Itālijai) varētu rasties grūtības sasniegt izvirzītos mērķus, taču tas neietekmē ES-15 valstu spējas sasniegt savu kopējo Kioto

mērķi. Saskaņā ar prognozēm lielākajā daļā 12 dalībvalstu, kuras iestājās ES 2004. gadā un pēc tam, emisijas 2008.-2012. gadā nedaudz samazināsies, un deviņas dalībvalstis, kurām ir noteikts Kioto mērķis⁴, izpildīs vai pat ar uzviju sasniegs Kioto mērķus, izmantojot tikai spēkā esošo rīcībpolitiku un pasākumus. Slovēnija paredz, ka tā sasniegs savu mērķi, ja visi pasāreizējie un papildu pasākumi, tostarp Kioto kredītu iegāde, būs tik rezultatīvi, kā plānots.

Kopējās SEG emisijas ES-27 valstīs 2008. gadā bija par 14,3% zemākas nekā bāzes gadā (bez LULUCF emisijām un piesaistes). Salīdzinājumā ar 2007. gadu emisijas samazinājās par 2%, savukārt ES-27 ekonomika tajā pašā laikposmā sasniedza pieaugumu par 0,7%.

Turklāt pēc provizoriskiem datiem par 2009. gadu⁵ ES-15 un ES-27 siltumnīcefekta gāzu emisijas 2009. gadā samazinājās par 6,9% salīdzinājumā ar 2008. gadu. Saskaņā ar šīm aplēsēm ES-15 emisijas ir par 12,9% zemākas nekā bāzes gadā, pirmo reizi pārsniedzot Kioto apņemšanos samazināt emisijas par 8%. Emisijas ES-27 valstīs 2009. gadā ir aptuveni par 17,3% zemākas nekā 1990. gadā. IKP 1990.-2009. gadā ES-15 valstīs mainījās par 38%, bet ES-27 valstīs — par 40%.

Jauni pasākumi, kas vajadzīgi, lai sasniegtu ES vārienāgo mērķi 2020. gadam

Tiesību aktu komplektā klimata un enerģētikas jomā⁶, kas pieņemts 2009. gadā, paredzēta integrēta un vārienāga rīcībpolitika un pasākumi klimata pārmaiņu problēmu risināšanai līdz 2020. gadam un pēc tam.

No 2013. gada un turpmāk ES kopējie centieni līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju par 20%, salīdzinot ar 1990. gadu, ES ETS nozarēs un nozarēs, kas neietilpst ETS, tiks sadalīti šādi:

- (a) emisiju samazinājums ES ETS nozarēs par 21%, salīdzinot ar 2005. gadu;
- (b) samazinājums par aptuveni 10%, salīdzinot ar 2005. gadu, nozarēs, kas neietilpst ES ETS.

Kopējais samazinājums par -20% salīdzinājumā ar 1990. gadu ir līdzvērtīgs samazinājumam par -14% salīdzinājumā ar 2005. gadu. ES ETS nozarēs tiek prasīts lielāks samazinājums, jo rentablāk ir samazināt emisijas nozarēs, kas ietilpst ETS, nevis citās nozarēs, uz kurām šī sistēma neattiecas.

Kopš 2009. gada ir veikti papildu sagatavošanās darbi, lai izpildītu līdz 2020. gadam paredzētās SEG samazināšanas saistības. Attiecībā uz **pārskatītās ES ETS direktīvas** īstenošanu tie cita starpā ietver Komisijas lēmumu noteikt nozares un apakšnozares, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks, un Komisijas lēmumu par Kopienas kvotu kopapjomu, ko piešķir trešajā tirdzniecības periodā. Turklāt tiek sagatavoti noteikumi kvotu izsolīšanas laika noteikšanai, administrēšanai un citiem aspektiem, kā arī harmonizēti Kopienas līmeņa kvotu sadales noteikumi trešajam tirdzniecības periodam. Tiek pārskatīta arī Reģistru regula, lai ieviestu vajadzīgās izmaiņas.

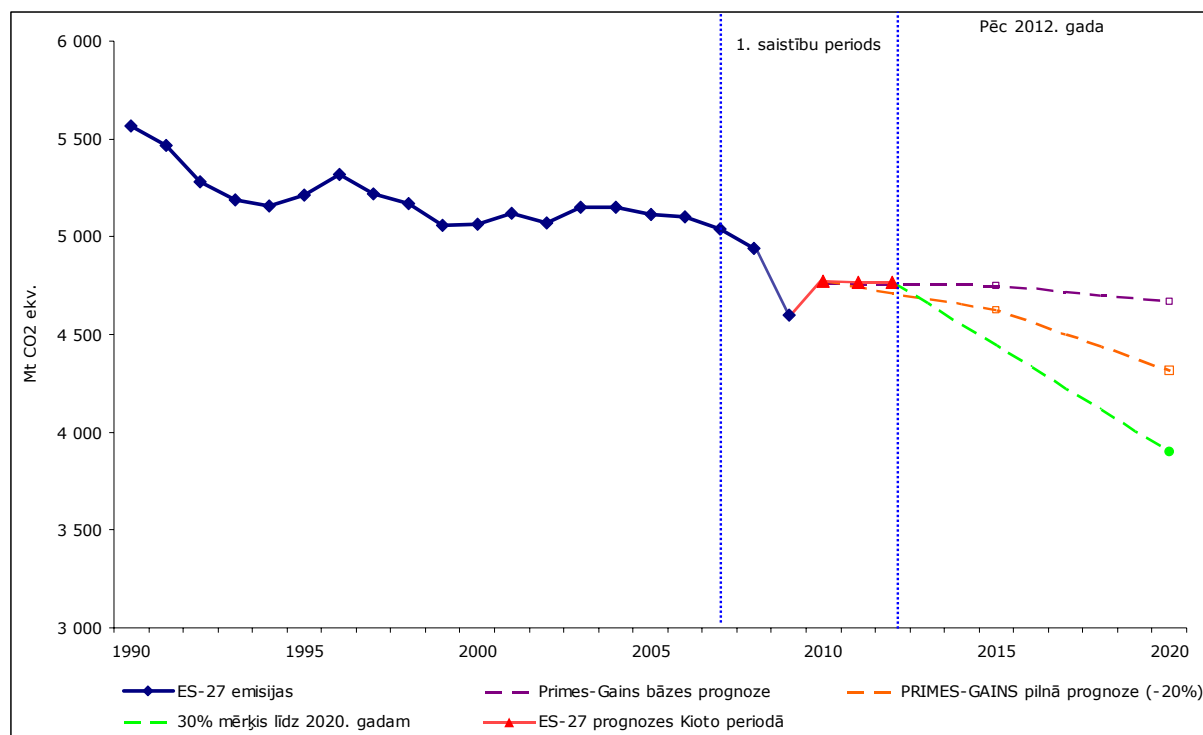
Lēmums par kopīgajiem centieniem reglamentē SEG emisijas visās nozarēs, izņemot iekārtu un aviācijas nozarē, kas paredzēta ES ETS, zemes izmantojuma, zemes izmantojuma izmaiņu un mežsaimniecības sistēmā (LULUCF), un starptautisko jūras pārvadājumu nozarē. Tas uzliek dalībvalstīm pienākumu no 2013. līdz 2020. gadam ierobežot savas SEG emisijas atbilstoši lineārai trajektorijai ar ikgadējiem saistošiem mērķiem. Tas nodrošinās pakāpenisku pāreju uz saskaņotajiem 2020. gada mērķiem attiecīgajās nozarēs. Dalībvalstis būs atbildīgas par emisiju ierobežošanai paredzētās rīcībpolitikas un pasākumu definēšanu un ieviešanu. Lai

uzraudzītu dalībvalstu rīcību un mērķu neizpildes gadījumā palīdzētu tām veikt vajadzīgos korektīvos pasākumus, tiks ieviesta stabila pārraudzības sistēma. Komisija sāka darbu pie pasākumiem, kas paredzēti Lēmuma par kopīgajiem centieniem īstenošanai, tostarp dalībvalstu mērķu absolūto vērtību noteikšanai 2013.-2020. gadam un dalībvalstu ikgadējo emisiju kvotu savstarpējas pārskaitīšanas noteikumu paredzēšanai un pārskaitīšanas pārredzamības nodrošināšanai.

SEG samazināšanas mērķis par 20% tika ietverts arī *Eiropa 2020* Stratēģijā nodarbinātībai un gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, ko Eiropadome pieņēma 2010. gada jūnijā. Emisiju samazināšanas mērķis ir viens no pieciem pamatmērķiem.

2. attēlā redzama būtiskā atšķirība starp dalībvalstu 2020. gada emisiju prognozēm un ES 2020. gada mērķiem (attiecinīgi -20% un -30%), tāpēc ES ir jāvelta daudz lielākas pūles, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas. Atkarībā no faktiskā mērķa 2020. gadā emisiju samazinājumam jāsasniedz 350–800 Mt CO₂ ekv., salīdzinot ar bāzes scenāriju. Tāpēc, lai nodrošinātu emisiju samazinājumu, ES un dalībvalstīm pēc iespējas drīz jāīsteno jaunie tiesību akti.

2. attēls. Faktiskās un prognozētās ES-27 valstu emisijas

Piezīme: 2009. gada emisijas ir Eiropas Vides aģentūras provizorisks aplēses

Avots: Eiropas Komisija

2. FAKTISKĀS SEKMES NO 1990. LĪDZ 2008. GADAM

2.1. SEG emisiju tendences

Lielākoties kopējās ES SEG emisiju tendences nosaka divas lielākās emitētājas valstis — Vācija un Apvienotā Karaliste —, kuru emisijas kopā veido aptuveni vienu trešdaļu no kopējām ES-27 SEG emisijām. Šajās divās dalībvalstīs 2008. gadā panākts SEG emisiju samazinājums par 417 Mt CO₂ ekv. salīdzinājumā ar 1990. gadu.

Galvenie labvēlīgās tendences iemesli Vācijā (-22% no 1990. līdz 2008. gadam) ir nepārtrauktā spēkstaciju un siltumcentrāļu efektivitātes palielināšana, un koģenerācijas izmantošana, kā arī ieguldījumi ekonomikas pārstrukturēšanā piecās jaunajās federālajās zemēs pēc Vācijas atkalapvienošanās. Apvienotajā Karalistē SEG emisijas samazinājās (-18,5% no 1990. līdz 2008. gadam), pirmkārt, enerģijas tirgus liberalizācijas dēļ un, otrkārt, elektroenerģijas ražošanai naftas un akmeņogļu vietā sākot izmantot gāzi, kā arī ieviešot N₂O emisijas ierobežošanas pasākumus adipīnskābes ražošanā.

Itālija un Francija ir trešā un ceturrtā lielākā emitētāja valsts; to emisiju īpatsvars ir 11% katrai. Itālijas SEG emisijas 2008. gadā bija par apmēram 5% lielākas nekā 1990. gadā. Kopš 1990. gada reģistrētais SEG emisiju palielinājums Itālijā galvenokārt radies autotransporta, elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas un naftas pārstrādes nozarēs. Francija 2008. gadā emitēja par 6% mazāk nekā 1990. gadā. Lielu N₂O emisiju samazinājumu izdevās panākt adipīnskābes ražošanā. Taču laikā no 1990. līdz 2008. gadam ievērojami pieauga CO₂ emisijas no autotransporta.

Spānija un Polija ir piektā un sestā lielākā emitētāja valsts ES-27; katras šīs valsts emisijas veido 8 % no kopējām SEG emisijām ES-27 valstīs. Spānijā no 1990. līdz 2008. gadam emisijas palielinājās par 42%. Lielā mērā to noteica emisiju daudzuma pieaugums autotransporta, elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas un rūpniecības nozarē. Polijā laikā no 1990. līdz 2008. gadam SEG emisiju apjoms samazinājās par 12,7% (-29,8% kopš bāzes gada, kas Polijas gadījumā ir 1988. gads). Nozīmīgākie faktori emisiju samazinājumam Polijā (un arī citās Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstīs) ir no enerģijas viedokļa neefektīvās smagās rūpniecības nozares panīkums un ekonomikas vispārēja pārstrukturizācija astoņdesmito gadu beigās un deviņdesmito gadu sākumā, kā arī energoefektivitātes uzlabojumi 1990.-2008. gadā. Būtisks izņēmums bija transporta, īpaši autotransporta, nozare, kurā emisijas palielinājās.

SEG emisijas septiņās dalībvalstīs 2008. gadā pārsniedza bāzes gada rādītājus, bet pārējās 18 dalībvalstīs emisijas bija zemākas nekā bāzes gada rādītāji. Kioto protokols neparedz emisiju ierobežošanas saistības Kiprai un Maltai. Minētajās valstīs emisijas 2008. gadā pārsniedza 1990. gada rādītājus. SEG emisiju procentuālās izmaiņas no bāzes gada līdz 2008. gadam svārstās no -54% (Latvija) līdz +40% (Spānija).

2.2. SEG intensitāte un emisijas uz vienu iedzīvotāju 2008. gadā

Gan ES-15, gan ES-27 emisijas ir samazinājušās, kaut arī ekonomika ir ievērojami augusi. Tas liecina par emisiju un IKP pieauguma atsaisti ES-15 kopš 1993. gada un ES-27 kopš 1996. gada. Laikposmā no 1990. līdz 2008. gadam ES-15 IKP palielinājās par 45%, bet SEG emisijas samazinājās par 6,5%; ES-27 IKP palielinājās par 46%, bet emisijas samazinājās par 11,3%.

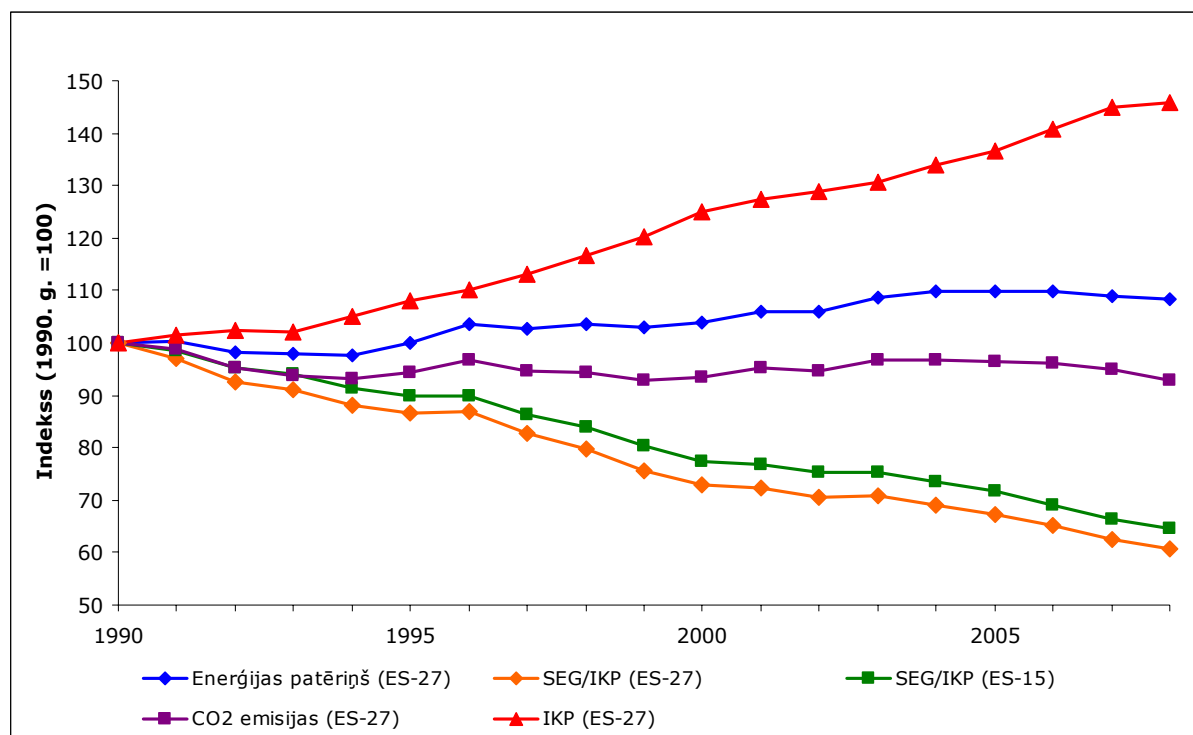
Visās ES dalībvalstīs, izņemot Kipru, Portugāli un Spāniju, laikposmā no 1990. līdz 2008. gadam emisijas ievērojami kritušās, bet ekonomika — augusi. Spēcīga ekonomikas izaugsme un mazākas emisijas jo īpaši novērotas Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstīs, jo mainījās ražošana, kuras pamatā bija neefektīva smagā rūpniecība.

ES-15 valstīs 2008. gadā vidējās emisijas uz vienu iedzīvotāju bija 10,1 t CO₂-ekv., kas nozīmē, ka panākts samazinājums par 0,2 t CO₂-ekv., salīdzinot ar 2007. gadu, jeb par 1,5 t CO₂-ekv., salīdzinot ar 1990. gadu. ES-27 valstīs vidējais rādītājs bija 9,9 t CO₂-ekv. uz vienu iedzīvotāju. Taču dažādās Eiropas valstīs vērojamas ievērojamas SEG emisiju uz vienu

iedzīvotāju atšķirības — šis rādītājs ir no 5,2 līdz 25,8 t CO₂-ekv. uz vienu iedzīvotāju. Tās ir atkarīgas no katras valsts energointensitātes un enerģijas bilances (skatīt arī 2. attēlu Dienestu darba dokumentā).

Deviņdesmitajos gados visā ES samazinājās emisijas uz vienu iedzīvotāju. Laikposmā no 2000. līdz 2008. gadam ES-15 valstīs tās samazinājās par 7,7 %, bet ES-12 valstīs palielinājās par 4,5%. Laikā no 1990. līdz 2008. gadam SEG emisijas uz vienu iedzīvotāju visvairāk palielinājās Spānijā, Portugālē, Maltā un Kiprā.

3. attēls. SEG intensitāte ES-15 un ES-27 valstīs, ES-15 valstu IKP, enerģijas patēriņš un CO₂ emisijas

2.3. SEG emisijas 2008. gadā, salīdzinot ar 2007. gadu

2007.-2008. gadā ES-27 valstīs emisijas samazinājās par 99,0 Mt CO₂-ekv. (2%), bet ES-15 valstīs — par 75,7 Mt CO₂ ekv. (1,9%). Visās ES dalībvalstīs, izņemot Beļģijā, Vācijā, Kiprā, Slovākijā un Slovēnijā, SEG emisijas samazinājās vai bija stabilas.

Lielāko ieguldījumu kopējā SEG emisiju samazinājumā sniedza Spānija, Apvienotā Karaliste, Itālija un Somija (attiecīgi -32,9 Mt CO₂ ekv., -11,8 Mt CO₂ ekv., -11,1 Mt CO₂ ekv., -7,9 Mt CO₂ ekv.). SEG emisijas būtiski samazinājās arī Rumānijā, Čehijā un Polijā (attiecīgi -6,7 Mt CO₂ ekv., -6,1 Mt CO₂ ekv., -4,3 Mt CO₂ ekv.). Emisijas samazinājās galvenokārt elektroenerģijas un siltuma ražošanas apjoma samazināšanās dēļ, kā arī tāpēc, ka samazinājās autotransporta un ražošanas nozaru emisijas.

Kopējās SEG emisijas visvairāk palielinājās Beļģijā (3,0 Mt CO₂ ekv.) un Slovākijā (0,9 Mt CO₂ ekv.), jo pieauga enerģētikas nozares SEG emisijas, īpaši kurināmā sadegšanas rezultātā.

Jāatzīmē, ka ievērojami samazinājās autotransporta emisijas ES-15 valstīs (-22,8 Mt CO₂ ekv. jeb -2,9 %). Par emisiju samazinājumu ziņoja visas ES-15 valstis, izņemot Beļģiju,

Luksemburgu un Nīderlandi. Par lielāko emisiju samazinājumu ziņoja Francija (–6,3 Mt CO₂ ekv.), Spānija (–6,2 Mt CO₂ ekv.), Itālija (–4,8 Mt CO₂ ekv.), kur ievērojami palielinājās biodegvielu lietojums, un Apvienotā Karaliste (–4,3 Mt CO₂ ekv.). Par samazinājumu ziņoja arī Čehija, Igaunija, Ungārija, Latvija, Lietuva un Malta.

Pirmo reizi kopš 1992. gada ES-27 valstīs daļēji ekonomikas lejupslīdes dēļ samazinājās starptautisko gaisa un jūras pārvadājumu emisijas (apmēram par 1,2%, salīdzinot ar 2007. gadu). Šīs divas nozares atbilst apmēram 5,9% kopējo ES-27 valstu siltumnīcefekta gāzu emisiju, taču nav iekļautas Kioto mērķos.

Tomēr transporta nozares SEG emisiju kontrolēšanai nākotnē būs nozīmīga loma.

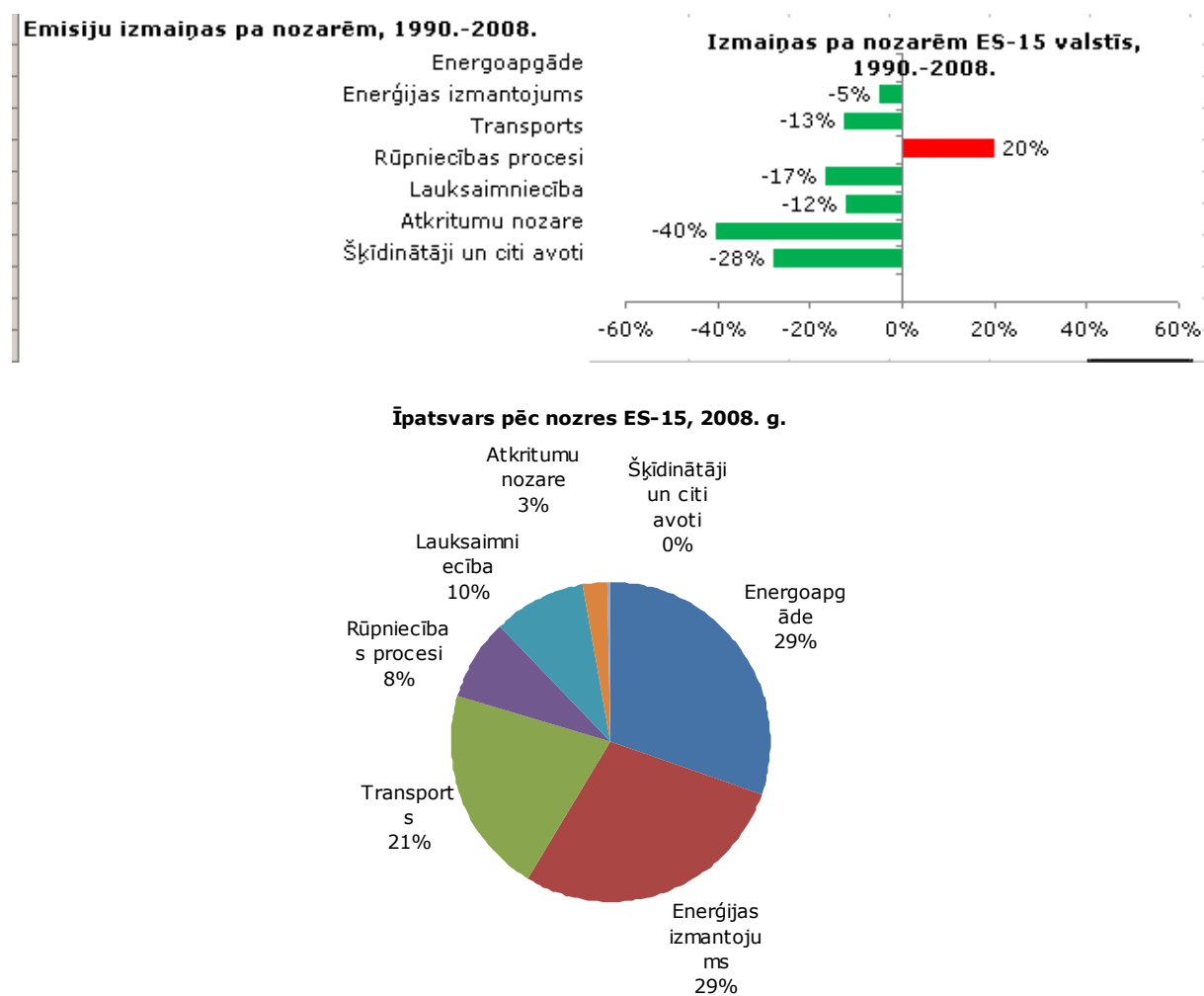
2.4. Emisiju tendences galvenajās nozarēs

Visvairāk emitējošās nozares, kā redzams 4. attēlā, ir energoapgāde, enerģijas izmantošana un transports, kuru emisiju īpatsvars 2008. gadā sasniedza 80% no kopējām ES-15 emisijām. Transports radīja 21% no kopējām SEG emisijām, lauksaimniecība — 10%, rūpnieciskie procesi — 8%, bet atkritumu nozare — 3%.

Ievērojamo pieaugumu transporta nozarē daļēji kompensēja samazinājums enerģētikā, lauksaimniecībā, rūpnieciskajos procesos un atkritumu nozarē (sīkāku informāciju lasiet Dienestu darba dokumentā). Kopumā salīdzinājumā ar 1990. gadu ES-15 dalībvalstīs ir vērojamas šādas tendences:

- emisijas energoapgādē samazinājās par 5%, bet enerģijas izmantošanā samazinājās par 13%,
- emisijas transporta nozarē palielinājās par 20%,
- emisijas rūpnieciskajos procesos saruka par 17%, galvenokārt tāpēc, ka mazāk emisiju radīja adipīnskābes ražošana un halogēnēto ogļūdeņražu un sēra heksafluorīda ražošana,
- lauksaimniecībā radušās emisijas samazinājās par 12%, jo saruka liellopu skaits un mazāk tika izmantoti minerālmēsli un kūtsmēsli,
- emisijas atkritumu nozarē samazinājās par 40%, jo apsaimniekotajos poligonos mazāk tika emitēts CH₄.

4. attēls. ES-15 SEG emisiju dinamika pa nozarēm un nozaru īpatsvars

Avots: EVA

3. PAREDZAMĀS SEKMES KIOTO MĒRĶA SASNIEGŠANĀ

3.1. SEG emisiju prognozes

Sekmes virzībā uz Kioto saistību izpildi tiek novērtētas, pamatojoties uz PRIMES/GAINS prognozēm, izņemot Dāniju un Īriju, kuras 2010. gadā iesniedza pilnībā aktualizētas un pilnīgas prognozes. Sīkāku informāciju skatīt 7. un 8. tabulā Dienestu darba dokumentā.

3.1.1. ES-15

5. attēlā redzamas prognozes par tām nozarēm, uz kurām neattiecas ES ETS, un analizēta starpība starp prognozētajām emisijām un mērķa rādītāju šajās nozarēs. Kopprognoze par visām nozarēm liecina, ka kopējās ES-15 valstu SEG emisijas saistību periodā, visticamāk, būs par 10,4% zemākas nekā bāzes gadā, t.i., ES-15 izpildīs Kioto mērķi ar uzviņu, pārsniedzot to par 2,4 %. Ja aprēķinos ietver to, ka

- 1) valdības izmanto Kioto mehānismus, ar kuriem var panākt papildu 2,7% emisiju samazinājumu, un
- 2) ES-15 veic Kioto protokola 3. panta 3. un 4. punktā minētos pasākumus, ar kuriem piesaista 1,0% emisiju,

ES-15 plāno, ka emisijas samazināsies pat vairāk. Ja visu pasākumu rezultāti atbildīs gaidītajam, paredzamais SEG emisiju kopējais samazinājums saistību periodā var sasniegt 14,2 %, salīdzinot ar bāzes gadu.

Ņemot vērā ES vērienīgo mērķi — samazināt emisijas par 20% līdz 2020. gadam, salīdzinot ar 1990. gada līmeni, — un lai nodrošinātu šī mērķa izpildi bez kavēkļiem, dalībvalstīm ne vien jāpanāk, lai emisijas tiktu laikus samazinātas ar pašreizējo rīcībpolitiku un pasākumiem, bet arī jāpaātrina papildu pasākumu un politikas izstrāde un ieviešana.

3.1.2. ES-12

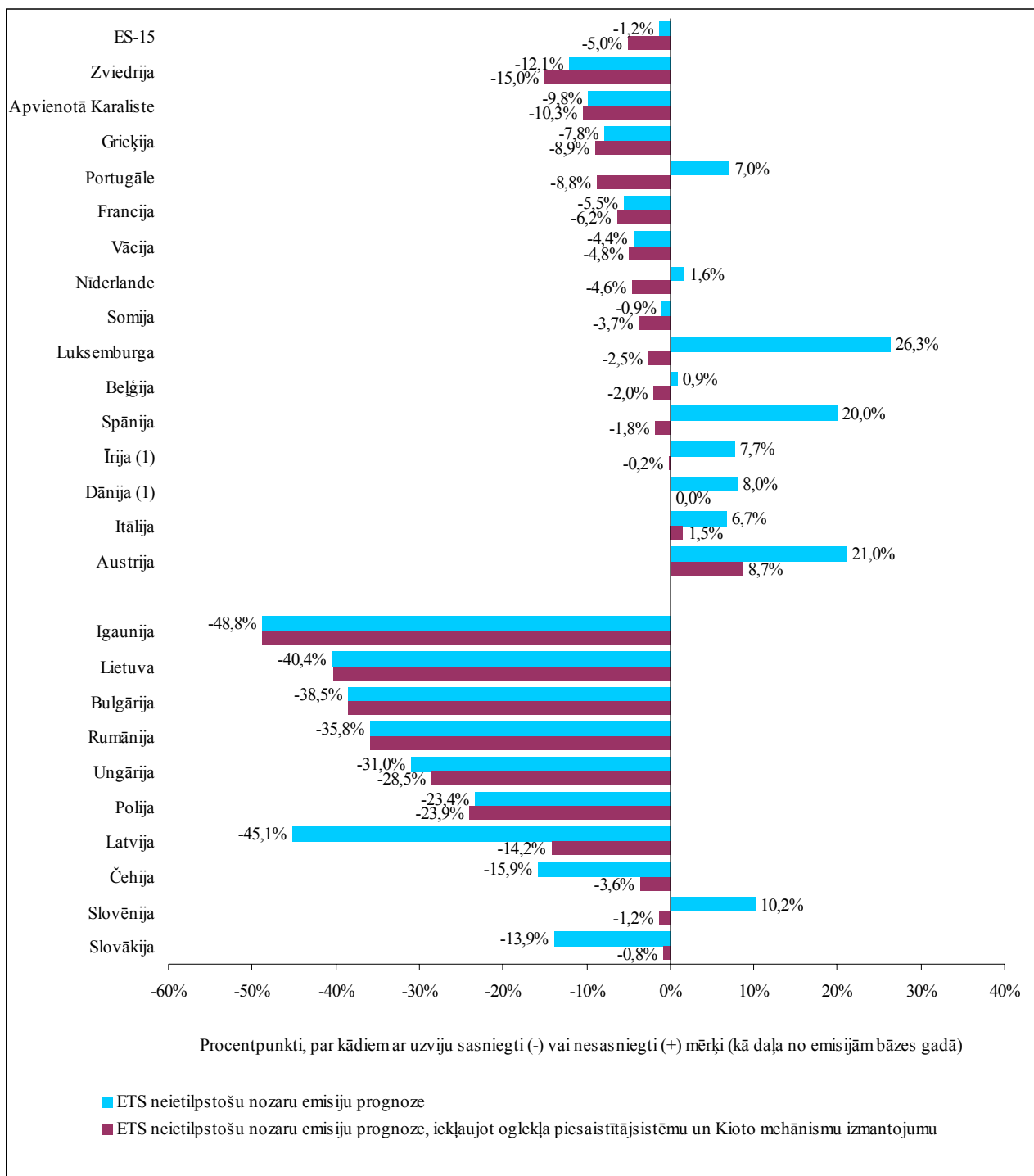
Pārējo 12 dalībvalstu kopējās emisijas, balstoties pašreizējo valstu rīcībpolitiku un pasākumiem, salīdzinot ar 2008. gadu, nedaudz samazināsies un saistību periodā būs par aptuveni 36,8% zemākas nekā bāzes gadā. Slovēnija ir vienīgā no ES-12 dalībvalstīm, kas paredz investēt Kioto mehānismos. Slovēnija, Čehija, Ungārija un Polija plāno reģistrēt oglekļa piesaistītājsistēmu nodrošinātos samazinājumus. Čehija, Ungārija, Latvija un Slovākija plāno pārdot daļu noteiktā daudzuma vienību (NDV) pārpalikuma.

3.1.3. ES-27

Paredzams, ka saistību periodā kopējās SEG emisijas ES-27 valstīs būs aptuveni par 17,3 % zemākas nekā bāzes gadā. Šādas aplēses pamatā ir PRIMES/GAINS prognozes, kurās ņemta vērā pašreizējā rīcībpolitika un pasākumi. Rēķinot arī valdību iegādātos kredītus saskaņā ar Kioto mehānismiem un oglekļa piesaistītājsistēmas, paredzamais samazinājums ir vēl lielāks.

Tomēr šīs emisiju prognozes jāskata, ņemot vērā jau panāktos samazinājumus, kas no 1990. līdz 2008. gadam ES-27 valstīs veidoja -11,3%, kā arī prognozes laikposmam līdz 2020. gadam. Tāpēc vajadzīga intensīvāka emisiju samazināšana visā Eiropas Savienībā, ja ES līdz 2020. gadam vēlas sasniegt -20 % vai -30 % mērķi.

5. attēls. Relatīvā starpība (sasniegts ar uzviju vai nesasniegts) starp SEG prognozēm ETS neietvertajās nozarēs saistību periodā un attiecīgajiem 2008.–2012. gada mērķiem, pamatojoties uz prognozēm un Kioto mehānismu un oglekļa piesaistītājsistēmu izmantojumu.

Piezīme: 1) Dānijai un Īrijai aplēsēs tika ņemtas vērā valstu prognozes; 2) visām pārējām dalībvalstīm (izņemot Kipru un Maltu, kurām nav emisiju samazināšanas saistību saskaņā ar Kioto protokolu) aplēses tika pamatotas uz PRIMES/GAINS prognozēm; 3) tām dalībvalstīm, kas norādīja, ka plāno izmantot ES ETS neizmantotās JIR kvotas citiem mērķiem, ne tikai ETS izpildei, tās tika ņemtas vērā (Dānija un Īrija)

Avots: Eiropas Komisija

3.2. ES Klimata pārmaiņu politikas īstenošana

Eiropas Klimata pārmaiņu programma (ECCP)

ES-27 dalībvalstu politikas un pasākumu izvērtēšanas rezultātā tika noteikti **astoņi kopēji un koordinēti pasākumi, kas ir plaši izmantoti un var nodrošināt ievērojamu SEG emisiju ietaupījumu ES**. Paredzams, ka lielāko ietaupījumu sniegs ES ETS direktīva (2003/87/EK) un atjaunojamo energoresursu direktīva (2009/28/EK), kas veicina no atjaunojamiem energoresursiem ražotas enerģijas noietu. Transporta nozarē būtiska nozīme ir degvielas kvalitātes tiesību aktiem un automašīnu radītā CO₂ samazināšanai. Savukārt enerģijas patēriņš tiks samazināts, īstenojot direktīvas par ēku energoefektivitāti, ekodizaina prasībām, enerģijas nodokļiem un koģenerācijas (vienlaicīgas siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas) veicināšanu. Visbeidzot, plāno, ka arī Kioto protokola elastīgie mehānismi dos iespēju panākt ievērojamus SEG emisiju ietaupījumus.

Papildus šiem astoņiem pasākumiem **tika noteikti vēl pieci kopēji un koordinēti pasākumi**, kas var nodrošināt ievērojamus ietaupījumus ES mērogā. Šie pieci pasākumi ir atkritumu poligonu direktīva (99/31/EK), efektivitātes prasības jauniem karstā ūdens boileriem, direktīva par ierīču marķēšanu (2000/13/EK), Direktīva 2008/1/EK par integrētu piesārņojuma novēršanu un kontroli (IPPC), kas grozīta ar rūpniecisko emisiju direktīvu un Motoru izaicinājuma programmu, kuras mērķis ir paaugstināt rūpniecisko elektromotoru energoefektivitāti. Fluorēto gāzu regulas (842/2006/EK) un MAC direktīvas (2006/40/EK) pieņemšanas brīdī tika paredzēts, ka šie tiesību akti līdz 2010. gadam palīdzēs samazināt SEG emisijas par 23 Mt CO₂ ekv. Šo divu instrumentu faktiskā ietekme, arī SEG emisiju samazinājums, pašlaik tiek pārskatīta.

Pirmie astoņi pasākumi nodrošina 92% no kopējo un koordinēto pasākumu kopējā radītā ietaupījuma ES-27 valstīs. Tas liecina par šo pasākumu ievērojamo ietekmi uz dalībvalstu emisijas samazināšanas mērķu sasniegšanu.

Jaunākie pasākumi

Kopš klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma pieņemšanas turpinās darbs pie to īstenošanas pasākumiem. Līdz 2013. gadam ir jāievieš apmēram 20 jauni tiesību akti un dokumenti, lai nodrošinātu pārskatītās ES ETS pareizu darbību, kā arī veiktu visus vajadzīgos sagatavošanas darbus SEG emisiju mērķu sasniegšanai nozarēs, kas nav ETS nozares.

Pašlaik tiek izstrādāti harmonizēti Kopienas mēroga sadales noteikumi kvotu sadalei trešajā periodā. Sadale tiks pamatota uz maksimāli vērienīgiem pamatrādītājiem, kādus iespējams sasniegt, lai veicinātu novatorisku pieeju un atalgotu efektīvākās iekārtas, kurās veikti ieguldījumi ražošanas metodēs ar zemu oglekļa emisiju līmeni. Dalībvalstis 2010. gada jūlijā atbalstīja Komisijas regulu par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu izsolīšanas laiku, administrēšanu un citiem aspektiem. Ir pārskatīta arī Reģistru regula, lai izveidotu jaunu vienotu ETS reģistru. Ir laikus veikti pasākumi pret sertificēto emisiju samazināšanas vienību (SES) atkārtotu izmantošanu un krāpšanu, uzlabojot piekļuves kontroles pasākumus un drošību.

2009. gadā tika sākts darbs pie pasākumiem, kas paredzēti Lēmuma par kopīgajiem centieniem īstenošanai, tostarp dalībvalstu mērķu absolūto vērtību noteikšanai 2013.-2020. gadam un dalībvalstu ikgadējo emisiju kvotu savstarpējas pārskaitīšanas noteikumu paredzēšanai un pārskaitīšanas pārredzamības nodrošināšanai.

Ir izstrādāts un drīz tiks oficiāli pieņemts NER300 lēmums, ar ko nosaka kritērijus un pasākumus lielu oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) komerciālās demonstrācijas projektu un novatorisku atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju finansēšanai saskaņā ar pārskatīto ES ETS. Pašlaik tiek sagatavoti norādījumu dokumenti par dažādiem CCS direktīvas elementiem, lai nodrošinātu tās saskaņotu īstenošanu, un paredzams, ka tie tiks pabeigti līdz 2010. gada beigām.

Tiek izstrādāti arī Regulas (EK) 443/2009, kas reglamentē CO₂ emisijas no automobiļiem, īstenošanas pasākumi.

Nesen pieņemtie tiesību akti

Klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma pieņemšana:

- (1) **ES ETS un oglekļa dioksīda emisiju pārvirze:** Komisijas Lēmums 2010/2/ES⁷, ar ko nosaka sarakstu ar nozarēm vai apakšnozarēm, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks.
- (2) **ES ETS kopējā maksimālā vērtība:** Komisijas Lēmums 2010/384/ES⁸ par Kopienas kvotu kopapjomu, ko piešķir saskaņā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu 2013. gadam.
- (3) **CCS iekļaušana ES ETS:** Komisijas Lēmums 2010/345/ES⁹ par Lēmuma 2007/589/EK grozījumiem attiecībā uz pamatnostādņēm par monitoringu un ziņošanu par tādām siltumnīcefekta gāzu emisijām, kas rodas oglekļa dioksīda uztveršanā, transportēšanā un ģeoloģiskā uzglabāšanā.

Citi:

- (4) **Aviācija un ES ETS:** Komisijas Regula (ES) Nr. 82/2010¹⁰, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 748/2009 par to gaisakuģu operatoru sarakstu, kuri 2006. gada 1. janvārī vai pēc minētā datuma ir veikuši Direktīvas 2003/87/EK I pielikumā uzskaitītās aviācijas darbības, katram gaisakuģa operatoram norādot administrējošo dalībvalsti.
- (5) **Aviācija un ES ETS:** Komisijas Regula (ES) Nr. 606/2010¹¹, ar ko apstiprina Eiropas Aeronavigācijas drošības organizācijas (*Eurocontrol*) izstrādātu vienkāršotu instrumentu degvielas patēriņa aplēsēm konkrētiem gaisa kuģu ekspluatantiem, kas ir mazie emitētāji.

3.3. ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (ES ETS) īstenošana

ES ETS pirmais periods bija 2005.-2007. gadā. Pašlaik operatoriem, uz kuriem attiecas ES ETS, ir otrā tirdzniecības perioda (2008.-2012. gads) vidus. 2013. gadā sāks darboties pārskatīta sistēma. Papildinformāciju par pārskatītās ES ETS īstenošanu skatīt 3.2. sadaļā.

3.3.1. Otrais tirdzniecības periods (2008. līdz 2012. gads)

Laikposmam no 2008. līdz 2012. gadam ES mērogā tika piešķirts 2081 miljards kvotu gadā, kas ir par 10,5% mazāk, nekā sākotnēji ierosināts valstu sadales plānos, ko dalībvalstis iesniedza Komisijai apstiprināšanai. 2009. gadā sistēmā piedalījās 11 032 iekārtas.

Kopējais ES ETS iekārtu verificēto emisiju apjoms ES-27 valstīs 2009. gadā bija 1,85 miljardi tonnu¹² CO₂, kas ir gandrīz par 12% mazāk nekā 2008. gadā. Emisiju samazinājums tiek attiecināts uz trim galvenajiem faktoriem, t.i., ekonomiskās aktivitātes samazināšanos ekonomikas lejupslīdes dēļ, zemajām gāzes cenām 2009. gadā, kā arī iekārtu veiktajiem emisiju samazināšanas pasākumiem.

3.3.2. *KĪ un TAM izmantojums*

Saskaņā ar otrajiem valstu sadales plāniem katras dalībvalsts operatori tika noteikts maksimālais projektu kredītu ierobežojums attiecībā uz kopīgo īstenošanu (KĪ) un tīras attīstības mehānismu (TAM). Ik gadu visu dalībvalstu ETS iekārtas kopā otrajā tirdzniecības periodā var izmantot līdz 278 miljoniem sertificēto emisiju samazināšanas vienību (SES) vai emisiju samazināšanas vienību (ESV), kas atbilst 13,4% ierobežojumam ES mērogā. Operatori 2009. gadā izmantoja 82 miljonus SES vai ESV, kas atbilda 4,39% no visām nodotajām kvotām. Atbilstīgi pārskatītajā ES ETS direktīvā¹³ noteiktajam, sākot no 2013. gada, noteikumus par KĪ un TAM kredītu izmantošanu pārskatīs.

3.4. Valstu plāni par Kioto mehānismu izmantošanu

Desmit ES-15 dalībvalstis, kā arī Slovēnija ir nolēmušas izmantot Kioto mehānismus Kioto mērķu sasniegšanai. Kopā šīs ES-15 dalībvalstis pirmajā saistību periodā saskaņā ar Kioto protokolu iegūtu 116,7 Mt CO₂ ekv. gadā. Tas veido apmēram 2,7 procentu punktus no ES-15 Kioto mērķa, proti, emisiju samazinājuma par -8% (skatīt Dienestu darba dokumenta 12. tabulu). Tomēr, apskatot kredītu daudzumu, kas jau ieskaitīts dalībvalstu reģistra kontos, līdz šim sasniegtais rādītājs ir daudz mazāks, proti, apmēram 28 Mt CO₂ ekv.

Šīs desmit dalībvalstis kopā ir nolēmušas ieguldīt apmēram 3 miljardus euro, lai iegūtu emisiju vienības, izmantojot KĪ, TAM vai emisiju kvotu tirdzniecību. Vislielāko budžetu ir atvēlējusi Spānija, Austrija, Nīderlande, Luksemburga un Portugāle (attiecīgi 638 miljonus, 531 miljonu, 507 miljonus, 360 miljonus un 305 miljonus euro piecu gadu saistību periodam). Slovēnija šim mērķim ir paredzējusi 80 miljonus euro lielu budžetu.

Attiecībā uz dalībvalstu pārdotajām noteiktā daudzuma vienībām (NDV) saskaņā ar reģistra datiem ir pārskaitītas apmēram 56 Mt CO₂ ekv. Čehija, Ungārija, Latvija un Slovākija sniedza informāciju, ka plāno pārdot kredītus.

3.5. Oglekļa piesaistītājsistēmu plānotā izmantošana

Papildus pasākumiem, kas paredzēti dažādiem SEG emisiju avotiem, dalībvalstis var izmantot oglekļa piesaistītājsistēmas (skatīt Dienestu darba dokumenta 13. tabulu). Līdz šim sniegtā informācija liecina, ka ES-15 valstīs kopējais tīrās piesaistes apjoms saistību periodā no apmežošanas vai mežu atjaunošanas darbībām saskaņā ar Kioto protokola 3. panta 3. punktu būs apmēram 12,1 Mt CO₂ gadā. Turklāt tiek prognozēts, ka 3. panta 4. punktā paredzētās darbības palīdzēs saistību periodā ES-15 valstīs samazināt emisiju apjomu vēl par 27,7 Mt CO₂ gadā, bet, ņemot vērā ES-12 valstu sasniegto samazinājumu, kopējais samazinājums būs 34,2 Mt CO₂ gadā.

Paredzams, ka kopā visas darbības saskaņā ar 3. panta 3. un 4. punktu saistību periodā ES-15 dalībvalstīs samazinās emisijas par 42,5 Mt CO₂ gadā, kas atbilst apmēram 12,5% no ES-15 dalībvalstu samazināšanas saistībām, kuras saistību periodā ir 341 Mt CO₂ gadā, salīdzinot ar emisijām bāzes gadā.

4. NOTEIKTĀ 2020. GADA MĒRĶA SASNIEGŠANA

4.1. ES SEG emisiju samazināšanas mērķis līdz 2020. gadam

Klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumā ES-27 valstīs tika noteikts mērķis līdz 2020. gadam samazināt SEG emisijas par 20%. Kopējie ES centieni līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par 20%, salīdzinot ar 1990. gadu (kas atbilst samazinājumam par -14%, salīdzinot ar 2005. gadu) tiks sadalīti ES ETS nozarēs un pārējās nozarēs saskaņā ar šādu principu:

- (a) samazinājums par 21% ES ETS nozarēs, salīdzinot ar 2005. gadu;
- (b) samazinājums par apmēram 10% nozarēs, kuras nav ES ETS nozares, salīdzinot ar 2005. gadu.

Šie siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķi tika iekļauti *Eiropa 2020* Stratēģijā nodarbinātībai un gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, ko Eiropadome pieņēma 2010. gada jūnijā. *Eiropa 2020* stratēģijā būs jāparedz pasākumi, saskaņā ar kuriem ik gadu tiktu reģistrētas sekmes šo mērķu sasniegšanā.

4.2. Rīcīpolitika, kas sekmē mērķu sasniegšanu

Laikposmam no 2013. līdz 2020. gadam noteiktie emisiju samazināšanas mērķi ir definēti Lēmumā par kopīgiem centieniem un pārskatītajā ETS direktīvā. Dalībvalstīs sasniegt izvirzītos mērķus palīdzēs arī citas ES mēroga politikas nostādnes, piemēram, saistošie mērķi attiecībā uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu, emisiju standarti jauniem pasažieru transportlīdzekļiem, CCS direktīva un Degvielas kvalitātes direktīva. Papildus ES mēroga politikas nostādnēm svarīga loma būs valstu politikai, jo īpaši attiecībā uz to emisiju samazinājumu, kuras nav paredzētas ETS.

4.3. Prognozētais laiks līdz mērķa sasniegšanai

Kā redzams 1. tabulā, un saskaņā ar Komisijas jaunākajām prognozēm, kurās ietverta ekonomikas krīzes ietekme, ar valstu politikas pasākumiem, kas īstenoti līdz 2009. gadam, nepietiek, lai 2020. gadā sasniegtu ES emisiju samazināšanas mērķus.

1. tabula. ES-27 iekšējie SEG emisiju samazinājumi pamata scenārijā

ES-27 pamata scenārijs	Kopā SEG	Nozares, kas neietilpst ETS
Kopā SEG emisijas 2005.-2020. gadā	-7%	-3,5%
Samazināšanas mērķi 2005.-2020. gadam	-14%	-10%

Piezīme: Sīkāku informāciju par prognozēm skatīt COM(2010) 265 galīgā redakcija un pievienotajā Dienestu darba dokumentā SEC(2010) 650, 2. daļa

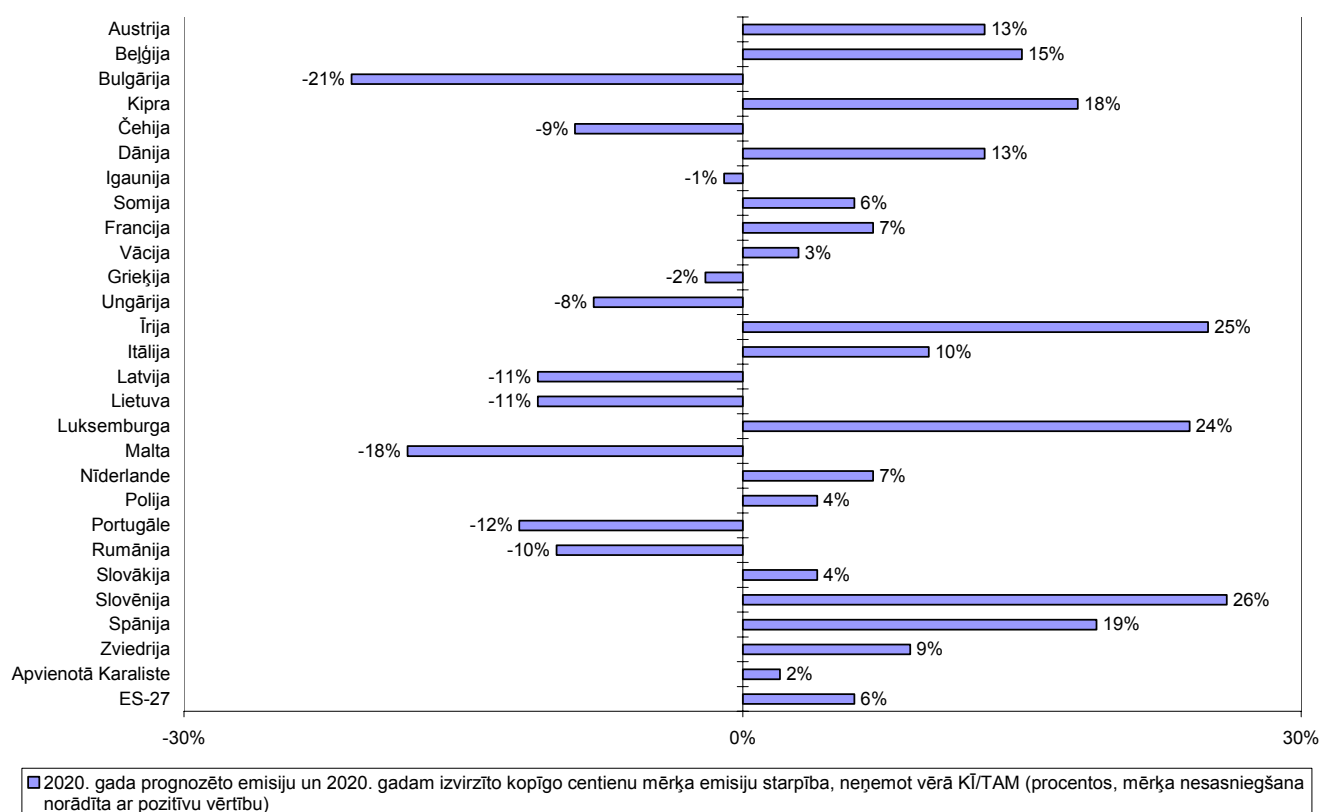
Avots: Eiropas Komisija

Neraugoties uz pozitīvajām tendencēm KP saistību izpildē, par kurām liecina prognozes 2008.-2012. gadam, lai sasniegtu 2020. gada mērķus, ir jādara vairāk. Mērķus palīdzēs sasniegt arī dažādās iespējas, kas paredzētas Lēmumā par kopīgajiem centieniem un pārskatītajā ETS direktīvā, piemēram, projektu kredītu izmantošana.

Saskaņā ar PRIMES-GAINS pamata scenāriju (skatīt 1. tabulu) paredzams, ka no 2005. līdz 2020. gadam ES-27 valstīs SEG emisijas nozarēs, kas neietilpst ETS, samazināsies par 3,5%.

Šis samazinājums galvenokārt tiks panākts tāpēc, ka par aptuveni 8% samazināsies citu vielu, nevis oglekļa dioksīda, emisijas un stabilizēsies CO₂ emisijas, kuras samazināsies par apmēram 1%. Tiek sagaidīts, ka 2020. gadā ES mērķis — emisiju samazinājums nozarēs, kuras nav ETS nozares, par apmēram -10%, visdrīzāk, netiks sasniegts. Neizmantojot KĪ/TAM, starpība līdz mērķa izpildei ES līmenī būs apmēram 6% (skatīt 6. attēlu), tāpēc joprojām būs jāīsteno papildu pasākumi, nodrošinot Atjaunojamo energoresursu direktīvas un Lēmuma par kopīgajiem centieniem īstenošanas sinerģiju. Paredzams, ka desmit dalībvalstis sasniegs savu mērķi nozarēs, kuras nav ETS nozares, īstenojot pašreizējo rīcībpolitiku un pasākumus; šo valstu dati 6. attēlā ir ar negatīvu (-) zīmi. Šīs valstis ir Bulgārija, Čehija, Igaunija, Grieķija, Ungārija, Latvija, Lietuva, Malta, Portugāle un Rumānija. Saskaņā ar PRIMES/GAINS prognozēm septiņas dalībvalstis, tostarp astoņas valstis, kurām ir vislielākās emisijas nozarēs, kas nav ETS nozares, un ES-27 kopumā nerasniegs savu mērķi attiecībā uz nozarēm, kas nav ETS nozares.

6. attēls. Prognozētā faktisko emisiju un 2020. gada mērķa starpība nozarēs, kas nav ETS nozares

Avots: Eiropas Komisija; dati par nozarēm, kas neietilpst ETS, atbilst 2013. gada situācijai, t.i., datos nav iekļautas nozares, kas ETS tiks iekļautas tikai līdz 2013. gadam, lai nodrošinātu datu salīdzināmību laikā

5. SITUĀCIJA ES KANDIDĀTVALSTĪS

Horvātijas SEG emisijas laikposmā no 1990. gada¹⁴ līdz 2008. gadam samazinājās par 0,6%; salīdzinot ar 2007. gadu, tika panākts samazinājums par 3,7%. Saskaņā ar 5. valsts paziņojumā iekļautajām SEG prognozēm Horvātijai radīsies grūtības sasniegt Kioto mērķi, īstenojot tikai pašreizējo rīcībpolitiku un pasākumus.

Īslandes SEG emisijas no 1990. līdz 2008. gadam palielinājās par 44% un 2008. gadā bija par 9% lielākas nekā 2007. gadā. Ņemot vērā lēmumu 14/CP.7, saskaņā ar 5. valsts paziņojumā iekļautajām SEG prognozēm Īslande izpildīs savu Kioto mērķi.

Turcijas SEG emisijas 2008. gadā bija 366,5 Mt CO₂ ekv.; salīdzinot ar 1990. gada emisijām (187 Mt CO₂ ekv.), tās palielinājās par 96%, bet salīdzinājumā ar 2007. gadu — samazinājās par 3,5%. Turcija nav uzņēmusies SEG ierobežošanas saistības saskaņā ar Kioto protokolu.

Aktualizēti uzskaites dati par **Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas** SEG emisijām nav pieejami. Jaunākie dati par SEG ir iekļauti 2. valsts paziņojumā, kas aptver 1990.-2002. gada periodu. No 1990. līdz 2002. gadam kopējās SEG emisijas samazinājās par apmēram 10%.

Sīkāku informāciju skatiet Dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.